

เวชระเบียนศาสตร์

Medical Record Science

รศ.ดร.แสงเทียน อยู่เถา

เวชระเบียนศาสตร์

Medical Record Science

รศ.ดร. แสงเทียน อยู่เถา

พิมพ์ครั้งที่ ๔

มกราคม ๒๕๖๕

เวชระเบียนศาสตร์

Medical Record Science

รองศาสตราจารย์ ดร.แสงเทียน อยู่เถา

ข้อมูลทางบรรณานุกรม

เวชระเบียนศาสตร์ = Medical Record Science / แสงเทียน อยู่เถา.

พิมพ์ครั้งที่ ๔, นครศรีธรรมราช: ศูนย์วิจัยเพื่อการพัฒนา
ประเทศไทย. ๒๕๖๕. ๑๘๗ หน้า

๑. เวชระเบียน. ๒. เวชระเบียนศาสตร์ ๓.เวชสถิติ

แสงเทียน อยู่เถา

มหาวิทยาลัยมหิดล. คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

ISBN 978-616-279-332-5

พิมพ์ครั้งที่ ๔ มกราคม ๒๕๖๕

พิมพ์ที่ ศูนย์วิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (RDTDC)

๑๑๑ ถ.พัฒนาการคูขวาง ต.ในเมือง อ.เมือง

จ.นครศรีธรรมราช

จัดพิมพ์โดย ศูนย์วิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย (RDTDC)

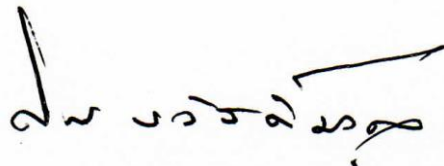
จัดรูปเล่ม ดร.ศักดิ์สิวรรณ ทรงศิริวรกุล

พิสูจน์อักษร รัชชชนก สุขเกษม

คำนิยม

ผมขอแสดงความชื่นชมต่อผลงานการเขียนตำราเวชระเบียนศาสตร์ซึ่งแต่งขึ้นโดยท่านรองศาสตราจารย์ ดร.แสงเทียน อยู่เถา เอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวกับเวชระเบียนในประเทศไทยนั้นยังหาอ่านได้ยาก แต่โดยที่ท่านผู้แต่งซึ่งมีประสบการณ์โดยตรงในเรื่องดังกล่าว รวมทั้งไปศึกษาต่อมาทางด้านที่เกี่ยวข้องโดยตรง ได้มูมานะแต่งตำราดังกล่าวขึ้นมาได้สำเร็จ จึงเป็นสิ่งที่น่ายินดีสำหรับผู้ที่อยู่ในวงการนี้เป็นอย่างมาก ท่านผู้แต่งตำราได้รวบรวมถึงประวัติความเป็นมาของเวชระเบียนในโรงพยาบาล และได้แสดงถึงการพัฒนาขึ้นมาตามลำดับขั้น ซึ่งเป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อการศึกษาเป็นอย่างมากจะช่วยให้นักศึกษาและผู้อ่านได้ทราบถึงความเป็นมาของเวชระเบียนได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้ในเนื้อหา ของตำราเล่มนี้ยังระบุถึงความสำคัญของการใช้เวชระเบียน การจัดระบบงาน รวมทั้งการให้ความหมายของคำที่สำคัญทางด้านนี้ไว้

อาจจะกล่าวได้ว่าหนังสือเวชระเบียนฉบับนี้จัดเป็นตำรามาตรฐานของวงการอาชีพนักเวชระเบียนและใช้เป็นเอกสารอ้างอิงที่ดีมากฉบับหนึ่ง

รองศาสตราจารย์ นพ. ศิริพงศ์ สวัสดิ์มงคล

คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล

มหาวิทยาลัยมหิดล

คำนำ

ตำรา เวชระเบียนศาสตร์ เล่มนี้ จัดทำขึ้นเพื่อระลึกถึงพระคุณของ อาจารย์ผู้ประสิทธิประสาทความรู้ด้านเวชระเบียนและเวชสถิติแก่ข้าพเจ้าที่สำคัญท่านหนึ่ง คือ อาจารย์ พญ.สมพร เอกรัตน์ ข้าพเจ้าจึงได้ถ่ายทอดจากความรู้ ประสบการณ์ การรวบรวมความรู้ และงานวิจัยของข้าพเจ้าที่เกี่ยวข้องกับ เวชระเบียนเพื่อเป็นประโยชน์แก่นักศึกษาและผู้สนใจทั่วไป ในการใช้ประกอบการศึกษาในรายวิชา เวชระเบียนศาสตร์ ของนักศึกษาหลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเวชระเบียน และเพื่อการศึกษา ค้นคว้าของ ผู้ที่ปฏิบัติงานด้าน เวชระเบียนและสาขาที่เกี่ยวข้อง หรือผู้ที่สนใจในวิชาการด้านเวชระเบียน

ข้าพเจ้าขอขอบพระคุณเจ้าของผลงานที่ทำให้ข้าพเจ้าได้ศึกษา ค้นคว้า เพื่อใช้ประกอบการเขียนตำราเล่มนี้ทุกท่าน มา ณ โอกาสนี้ด้วย

หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงจะเป็นประโยชน์กับผู้ที่ได้ศึกษา จากตำราเล่มนี้ และข้าพเจ้าจะศึกษา ค้นคว้า เพิ่มเติมเพื่อจัดทำตำราด้านเวชระเบียนในเรื่องอื่นๆ เพิ่มเติมในโอกาสต่อไป หากมีข้อผิดพลาดใด ข้าพเจ้าต้องขออภัยมา ณ โอกาสนี้

รองศาสตราจารย์ ดร.แสงเทียน อยู่เถา

หลักสูตรวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาวิชาเวชระเบียน

ภาควิชาสังคมศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์

มหาวิทยาลัยมหิดล

มกราคม ๒๕๖๕

สารบัญ

	หน้า
บทที่ ๑ ประวัติเวชระเบียน	๑-๒๓
ประวัติของงานทางด้านเวชระเบียนในประเทศไทย	๑-๓
ประวัติการจัดการเรียนการสอนทางด้านเวชระเบียนในประเทศไทย	๘-๒๓
บทที่ ๒ ความหมายของเวชระเบียน	๒๘-๓๖
ความหมายเวชระเบียน	๒๘-๓๑
คำอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง	๓๒-๓๕
บุคลากรทางด้านเวชระเบียน	๓๕-๓๖
บทที่ ๓ หมายเลขที่สำคัญของเวชระเบียน	๓๗-๔๖
หมายเลขที่สำคัญในระบบเวชระเบียน	๓๗-๔๐
แนวโน้มการให้หมายเลขในระบบเวชระเบียน	๔๐-๔๖
บทที่ ๔ การแบ่งงานและหน่วยงานทางด้านเวชระเบียน	๔๗-๖๑
การแบ่งงานและหน้าที่ของงานด้านเวชระเบียน	๔๗-๖๑
บทที่ ๕ การบันทึกและการจัดเรียงแบบฟอร์มเวชระเบียน	๖๒-๗๒
แนวทางในการบันทึกเวชระเบียนผู้ป่วยโดยแพทย์สภา	๖๒-๖๔
หลักการเรียงลำดับเวชระเบียน	๖๔-๖๕
การเรียงลำดับแบบฟอร์มในเวชระเบียนในสถานบริการ	๖๕-๗๒
สาธารณสุข	
บทที่ ๖ ขั้นตอนการดำเนินงานเวชระเบียน	๗๓-๘๔
ผังการดำเนินงานของงานเวชระเบียน	๗๓
การเขียนผังการดำเนินงานในงานเวชระเบียน	๗๔-๗๕
ตัวอย่างผังการดำเนินงานเวชระเบียนที่น่าสนใจ	๗๕-๗๘
ตัวอย่างผังการดำเนินงานของระบบเวชระเบียนผู้ป่วยนอก	๗๙-๘๐
ตัวอย่างผังการดำเนินงานของระบบเวชระเบียนผู้ป่วยใน	๘๐-๘๒

ตัวอย่างผังการดำเนินงานของระบบเวชระเบียนในเรื่องอื่นๆ	๘๓-๘๔
บทที่ ๗ การจัดเก็บเวชระเบียน	๘๕-๑๑๒
ระบบการจัดเก็บเวชระเบียน	๘๕-๘๖
ระบบการบ่งชี้เวชระเบียน	๘๖-๘๘
ชนิดของหมายเลข	๘๘-๘๙
การให้หมายเลขในระบบเวชระเบียน	๘๙-๙๐
ระบบการจัดเก็บเวชระเบียน	๙๐-๙๑
สถานที่ในการจัดเก็บเวชระเบียน	๙๑-๙๒
อุปกรณ์สำหรับการดำเนินการเพื่อการจัดเก็บเวชระเบียน	๙๒-๑๐๓
การจัดเก็บเวชระเบียนด้วยรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์	๑๐๓-๑๑๐
การเก็บรักษาและการทำลายเวชระเบียน	๑๑๐-๑๑๒
บทที่ ๘ การตรวจสอบเวชระเบียน	๑๑๓-๑๕๓
การตรวจสอบประสิทธิภาพงานเวชระเบียน	๑๑๓-๑๑๘
ความสำคัญของการการทบทวนและตรวจสอบคุณภาพ เวชระเบียน	๑๑๘-๑๑๙
ภารกิจของผู้ดูแลงานเวชระเบียนในการจัดการเรื่องการทบทวน และตรวจสอบคุณภาพเวชระเบียน	๑๑๙
การตรวจสอบเวชระเบียน	๑๑๙-๑๕๓
บทที่ ๙ คณะกรรมการเวชระเบียนและองค์กรด้านเวชระเบียน	๑๕๔-๑๖๐
คณะกรรมการเวชระเบียน	๑๕๔-๑๕๕
องค์กรด้านเวชระเบียน	๑๕๕-๑๖๐
บทที่ ๑๐ คำสำคัญในงานด้านเวชระเบียน	๑๖๑-๑๗๒
บรรณานุกรม	๑๖๑-๑๖๓
ดัชนีคำ	๑๖๔-๑๗๔
ประวัติผู้เขียน	๑๗๔

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ ๑ แสดงค่าของคะแนนตามเกณฑ์ของแต่ละแบบฟอร์ม เวชระเบียน	๑๒๐-๑๒๓
ตารางที่ ๒ ตัวอย่างเกณฑ์การตรวจประเมินและการให้คะแนน คุณภาพการบันทึกเวชระเบียนผู้ป่วยใน และเอกสารที่ใช้ประเมิน	๑๒๔-๑๓๖

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ ๑ อาคารทรงไทย โรงพยาบาลศิริราช ซึ่งเป็นที่ตั้งของแผนก เวชระเบียนและสถิติ	๒
ภาพที่ ๒ การจัดเก็บเวชระเบียนด้วยไมโครฟิล์มของโรงพยาบาล ศิริราช	๓
ภาพที่ ๓ เวชระเบียนเล่มแรกของโรงพยาบาลรามาธิบดี หมายเลข ๐๐๐ ๐๐ ๐๐๑	๖
ภาพที่ ๔ แพทย์หญิง สมพร เอกรัตน์	๗
ภาพที่ ๕ นายแพทย์สมชาย สมบูรณ์เจริญ	๘
ภาพที่ ๖ ด้านหน้าโรงเรียนเวชสถิติ สถาบันมะเร็งแห่งชาติ	๑๐
ภาพที่ ๗ อาจารย์ดลชาติ ตันติวานิช	๑๑
ภาพที่ ๘ อาจารย์แพทย์หญิงสมพร เอกรัตน์ และอาจารย์สุภา วิ- ระวัฒน์	๑๑
ภาพที่ ๙ ด้านหน้าห้องเรียนเวชระเบียนและคอมพิวเตอร์การแพทย์ ถ่ายร่วมกับ อ.สุชาติ	๑๒
ภาพที่ ๑๐ ห้องเรียนที่สถาบันมะเร็งแห่งชาติ ถ่ายร่วมกับ นพ.สมชาย สมบูรณ์เจริญ และ อ.จริย์ สะอึ้ง	๑๒

	หน้า
ภาพที่ ๑๑ อาคารสถาบันมะเร็งแห่งชาติ	๑๓
ภาพที่ ๑๒ โรงพยาบาลศิริราช ถ่ายให้เห็นอาคารทรงไทยริมน้ำ อาคารเรียนวิชาเวชระเบียน	๑๓
ภาพที่ ๑๓ วิทยาลัยเทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนาภิเษก	๑๔
ภาพที่ ๑๔ อาคารเรียน และห้องเรียนคอมพิวเตอร์ วิทยาลัย เทคโนโลยีทางการแพทย์และสาธารณสุข กาญจนา ภิเษก	๑๔
ภาพที่ ๑๕ ศาสตราจารย์บุญธรรม กิจปรีดาบริสุทธิ์	๑๗
ภาพที่ ๑๖ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล ศาลาชา	๑๕
ภาพที่ ๑๗ นักศึกษาที่ศึกษาในหลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาเวชระเบียน มหาวิทยาลัยมหิดล	๒๐
ภาพที่ ๑๘ บัณฑิตรุ่นแรก หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชา เวชระเบียน	๒๑
ภาพที่ ๑๙ บัณฑิตรุ่นแรก หลักสูตรวิทยาศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชา เวชระเบียน ถ่ายร่วมกับหลักสูตรอื่นของ มหาวิทยาลัยมหิดล	๒๒
ภาพที่ ๒๐ เวชระเบียนผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลมะเร็ง	๒๕
ภาพที่ ๒๑ เวชระเบียนผู้ป่วยใน	๓๐
ภาพที่ ๒๒ การจัดเรียงเวชระเบียนผู้ป่วย	๓๑
ภาพที่ ๒๓ เวชระเบียนสัตว์ป่วยโรงพยาบาลปศุสัตว์ มหาวิทยาลัยมหิดล	๓๑
ภาพที่ ๒๔ ป้ายงานเวชสถิติ โรงพยาบาลนครปฐม	๓๓
ภาพที่ ๒๕ การนำเวชสารสนเทศมาดำเนินการงานด้านเวช	๓๕

ระเบียบ

ภาพที่ ๒๖ บุคลากรงานเวชระเบียน	๓๖
ภาพที่ ๒๗ หมายเลขผู้ป่วยนอกโรงพยาบาลพระพุทธบาท ๗ หลัก	๓๘
ภาพที่ ๒๘ หมายเลขผู้ป่วยในโรงพยาบาลนครปฐม ๘ หลัก	๔๐
พร้อมปี พ.ศ.	
ภาพที่ ๒๙ แสดงหมายเลขประจำตัวประชาชน ๑๓ หลัก	๔๑
ภาพที่ ๓๐ แสดงหมายเลข HN และ หมายเลข CID ในโปรแกรมคอมพิวเตอร์	๔๒
ภาพที่ ๓๑ ตัวอย่างการนำเลขต่างด้าวเพื่อการใส่เข้ามาในระบบเวชระเบียนในบางโปรแกรม	๔๓
ภาพที่ ๓๒ ตัวอย่างแผนภูมิการลงหมายเลข VN ของโรงพยาบาลที่ใช้ระบบท่อนำส่งเวชระเบียน	๔๔
ภาพที่ ๓๓ ระบบการออกหมายเลข AN อัตโนมัติในการลงทะเบียนผู้ป่วยใน	๔๕
ภาพที่ ๓๔ งานเวชระเบียนผู้ป่วยนอก	๕๐
ภาพที่ ๓๕ ภาพบัตรผู้ป่วยนอกหลังจากตรวจเสร็จเตรียมนำเข้าเก็บ	๕๑
ภาพที่ ๓๖ งาน / หน่วยจ่ายบัตรผู้ป่วยนอก	๕๒
ภาพที่ ๓๗ บุคลากรด้านเวชระเบียนให้รหัสโรคในงาน / หน่วยให้รหัสทางการแพทย์	๕๕
ภาพที่ ๓๘ บริเวณจุดจัดเรียงเวชระเบียนผู้ป่วยใน	๕๖
ภาพที่ ๓๙ การจัดทำแบบพิมพ์ต่างๆ สำหรับงานเวชระเบียน	๕๘
ภาพที่ ๔๐ แบบฟอร์มสำหรับเวชระเบียน	๖๗
ภาพที่ ๔๑ ตัวอย่างแบบฟอร์มของการตรวจเชื้อไวรัสโคโรนาไวรัส 2019 ช่วงของการมีระบาด	๖๘

	หน้า
ภาพที่ ๔๒ ตัวอย่างใบแสดงเจตจำนงทำเวชระเบียน	๓๑
ภาพที่ ๔๓ ตัวอย่างใบแสดงเจตจำนงทำเวชระเบียน ฉบับภาษาอังกฤษ	๓๒
ภาพที่ ๔๔ สัญลักษณ์สำหรับการบอกรูปแบบของแต่ละส่วนใน Workflow	๓๔
ภาพที่ ๔๕ ตัวอย่างผังการดำเนินงานของงานเวชระเบียนส่วนการให้บริการผู้ป่วยนอกใหม่	๓๖
ภาพที่ ๔๖ ตัวอย่างผังการดำเนินงานของงานเวชระเบียนการให้บริการผู้ป่วยนอกเก่า	๓๗
ภาพที่ ๔๗ ตัวอย่างการจัดทำผังการดำเนินการของเวชระเบียนในโรงพยาบาล	๓๘
ภาพที่ ๔๘ ตัวอย่าง Flow chart การให้บริการผู้ป่วยนอกใหม่และผู้ป่วยนอกเก่า	๓๙
ภาพที่ ๔๙ ตัวอย่าง Flow chart การยืมคืนเวชระเบียน	๓๖
ภาพที่ ๕๐ แสดงตำแหน่งการจัดเก็บเวชระเบียนในระบบ Terminal Digit	๕๔
ภาพที่ ๕๑ ชั้นวางเวชระเบียนแบบปิด	๕๓
ภาพที่ ๕๒ ชั้นวางเวชระเบียนแบบเปิด	๕๓
ภาพที่ ๕๓ ชั้นวางเวชระเบียนแบบเปิดโล่งและส่วนประกอบเพิ่มกล่องใส่เวชระเบียนชนิดเปิดบน	๕๓
ภาพที่ ๕๔ ชั้นวางเวชระเบียนชนิดตู้เหล็กรางเลื่อนแบบมีที่หมุนรางเลื่อน	๕๘
ภาพที่ ๕๕ ชั้นวางแฟ้มชนิดไฟล์แร็ค (File Rack)	๕๕
ภาพที่ ๕๖ ตู้เก็บเวชระเบียนชนิดตู้ลิ้นชัก	๕๕
ภาพที่ ๕๗ คลิปสำหรับหนีบเวชระเบียนรูปแบบต่างๆ	๑๐๐

	หน้า
ภาพที่ ๕๘ แฟ้มสำหรับเวชระเบียนแบบต่างๆ	๑๐๐
ภาพที่ ๕๙ สติกเกอร์แบบต่างๆ ที่ใช้ในระบบงานเวชระเบียน	๑๐๑
ภาพที่ ๖๐ สติกเกอร์บาร์โค้ดสำหรับติดแฟ้ม	๑๐๒
ภาพที่ ๖๑ แสดงสติกเกอร์ที่จะติดในแฟ้มตำแหน่งริมขอบเพื่อการ จัดเก็บเวชระเบียนในระบบ Terminal Digit	๑๐๒
ภาพที่ ๖๒ การติดสติกเกอร์ริมแฟ้มเวชระเบียนแบบเลขซ้อน	๑๐๓
ภาพที่ ๖๓ แผ่น Floppy Disk ที่เคยใช้ในการเก็บข้อมูลแบบเดิม	๑๐๔
ภาพที่ ๖๔ Magnetic Tape Reel Data Storage	๑๐๕
ภาพที่ ๖๕ แผ่น CD DVD และเครื่องอ่านและเขียนแผ่น	๑๐๕
ภาพที่ ๖๖ Harddisk ในรูปแบบ IDE และ SSD ชนิด Internal และ External	๑๐๖
ภาพที่ ๖๗ Harddisk ในรูปแบบ NVMe	๑๐๗
ภาพที่ ๖๘ ฮาร์ดดิสที่ใช้ในรูปแบบ NAS	๑๐๗
ภาพที่ ๖๙ Memory Card แบบต่างๆ	๑๐๘
ภาพที่ ๖๙ Sanddisk SD WORM	๑๑๐
ภาพที่ ๖๙ ตัวอย่างแบบฟอร์มการตรวจสอบเวชระเบียนและการ ให้รหัสโรค	๑๒๐
ภาพที่ ๗๐ ตัวอย่างแบบให้คะแนนในการประเมินคุณภาพเวช ระเบียน	๑๒๓
ภาพที่ ๗๑ ตัวอย่างแบบประเมินคุณภาพการบันทึกเวชระเบียน ผู้ป่วยนอก/ฉุกเฉิน	๑๔๔

บทที่ ๑

ประวัติเวชระเบียน

ประวัติของงานทางด้านเวชระเบียนในประเทศไทย

ประวัติของงานทางด้านเวชระเบียนและสถิตินั้น มีมายาวนานพอ ๆ กับการตั้งสถานบริการสาธารณสุข แต่ที่มีประวัติมายาวนานร่วมกับสถานบริการทางสาธารณสุขที่มีมายาวนานก็คือโรงพยาบาลในสังกัดมหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ แห่งหนึ่งนั่นก็คือ โรงพยาบาลศิริราช ซึ่งปัจจุบันคือ โรงพยาบาลคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาลและโรงพยาบาลรามาธิบดีซึ่งเป็นช่วงคาบเกี่ยวในช่วงการเปลี่ยนชื่อมาเป็นมหาวิทยาลัยมหิดล ซึ่งโรงพยาบาลศิริราชนั้นได้เริ่มจัดเวชระเบียนไว้ตามภาควิชาต่าง ๆ ซึ่งเริ่มดำเนินการจากภาควิชาสูติ-นรีเวช ในปี พ.ศ. ๒๔๘๕ ทำให้ภาควิชาต่างๆ ที่เคยส่งเก็บเวชระเบียนเอาไว้ที่ตึกอำนวยการก็นำมาจัดเก็บที่ภาควิชาและดำเนินการจัดระบบของแต่ละภาควิชา และได้จัดให้มีคณะกรรมการขึ้นมาครั้งแรกคือ คณะกรรมการรายงานและสถิติผู้ป่วยโรงพยาบาลศิริราช ในปี พ.ศ. ๒๕๐๒ โดยมี พ.ญ. ตระหนักจิต หะริณสุต เป็นประธานคณะกรรมการฯ ซึ่งดูแลการจัดระบบเวชระเบียนและการจัดทำสถิติของทุกภาควิชา ในโรงพยาบาลศิริราช แต่ก็ยังเป็นเพียงคณะกรรมการดูแลยังไม่มี การจัดตั้งแผนกขึ้นมาอย่างใดทั้งสิ้น เป็นเพียงงาน / หน่วยกลางรายงานและสถิติเท่านั้น ซึ่งทางแพทย์หญิง ตระหนักจิต หะริณสุต ได้มีคำสั่งให้ นายแพทย์ทองน่าน วิภาตะวงษ์ และ แพทย์หญิง วินิดา วิเศษกุล เป็นผู้ดูแลงาน / หน่วยกลางรายงานและสถิติ

ภาพที่ ๑ อาคารทรงไทย โรงพยาบาลศิริราช ซึ่งเป็นที่ตั้งของแผนกเวชระเบียน และสถิติ (พ.ศ. ๒๕๒๘)

จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๕๐๔ ได้มีการก่อตั้ง แผนกเวชระเบียนและสถิติ (Medical Records and Statistics Department) ขึ้น มาเป็นครั้งแรก ด้วยความร่วมมือของผู้เชี่ยวชาญด้านสถิติ ขององค์การอนามัยโลก (WHO) คือ Dr. Lowell A. Woodbury โดยให้โรงพยาบาลศิริราชรับเจ้าหน้าที่เข้ามาฝึกอบรมเกี่ยวกับการกายวิภาค (Anatomy) ผ่าตัด (Operation) โรค (Disease) และ ศัพท์แพทย์ (Terminology) นอกจากนั้น ยังส่งไปฝึกการใช้เครื่องจักรโดยวิธีเจาะบัตรที่บริษัท ไอ.บี.เอ็ม. ฝึกการให้รหัสและการเก็บรายงาน ต่อมาได้ใช้ห้องชั้นล่างปีกซ้ายของตึกอำนวยการเป็นสำนักงาน และหลังจากนั้น Dr. Lowell A. Woodbury ย้ายมาทำงานที่ โรงพยาบาลศิริราชด้วย และในปี พ.ศ. ๒๕๐๕ ทางองค์การอนามัยโลก ได้จัดการประชุมสัมมนาทางสถิติโรงพยาบาลของประเทศในภาคพื้นเอเชียอาคเนย์ขึ้นเป็นครั้งแรก และในปี พ.ศ. ๒๕๐๖ ทางโรงพยาบาลศิริราชได้มีคำสั่งบรรจุแพทย์ที่มีความรู้ความสามารถทางด้านเวชระเบียนเข้ามาดูแลประจำแผนกเวชระเบียนและสถิติคือแพทย์หญิง สมพร เอกรัตน์ ร่วมกับหัวหน้าแผนกเวชระเบียนและสถิติในขณะนั้นคือ แพทย์หญิงวินิตา วิเศษกุล ซึ่งเป็นแพทย์ที่ดูแลแผนกนี้มาตั้งแต่เป็นงาน / หน่วยกลางรายงานและสถิติของโรงพยาบาลศิริราช ซึ่งในปี พ.ศ. ๒๕๐๗ แพทย์หญิงวินิตา วิเศษกุลได้ทุนจาก China Medical

Board of New York ไปศึกษาวิชาสถิติ ที่มหาวิทยาลัยโคลัมเบีย และดูงานการเก็บรายงานตามโรงพยาบาลต่าง ๆ ในสหรัฐอเมริกา เป็นเวลา ๒ ปี จากผลการประชุมสัมมนาทางสถิติโรงพยาบาลของประเทศในภาคพื้นเอเชียอาคเนย์ก็ได้จัดให้มีการจัดอบรมพนักงานเวชระเบียนขึ้นมาเป็นครั้งแรกในประเทศไทย โดยจัดขึ้นที่โรงพยาบาลศิริราช ระหว่างเดือน มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๐๗ ถึงเดือน มีนาคม พ.ศ. ๒๕๐๘ โดยใช้ชื่อว่า Medical Record Officer Training Course โดยมีผู้เข้าร่วมอบรม เป็นชาวต่างชาติ ๕ คน มาจาก พม่า เนปาล อินโดนีเซีย ประเทศละ ๑ คน จากอัฟกานิสถาน ๒ คน และมีผู้เข้าอบรมจากประเทศไทย จำนวน ๔ คน โดยมาจาก กรมการแพทย์ โรงพยาบาลเชียงใหม่ โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย และ โรงพยาบาลศิริราช แห่งละ ๑ คน รวมนักศึกษาที่มาทำการศึกษาอบรมในครั้งแรกนั้น จำนวน ๙ คน จากนั้นทางองค์การอนามัยโลกก็ได้จัด Medical Record Training Course ขึ้นอีกครั้งในปี พ.ศ. ๒๕๐๘ ณ ประเทศพม่า โดยมี นางสาวเสริมศรี บุญเสริม พนักงานสถิติของแผนกเวชระเบียนและสถิติของโรงพยาบาลศิริราช เข้าร่วมอบรมสัมมนาในครั้งนั้นด้วย

ภาพที่ ๒ การจัดเก็บเวชระเบียนด้วยไมโครฟิล์มของโรงพยาบาลศิริราช

(พ.ศ. ๒๕๒๗)

แพทย์หญิงสมพร เอกรัตน์ ได้ทำการปรับปรุงระบบงานของแผนกเวช
ระเบียนและสถิติให้มีความทันสมัยและเป็นที่ยอมรับของแผนกอื่นๆ ขึ้นมาเป็น
ลำดับ จนในปี พ.ศ. ๒๕๑๑ แพทย์หญิงสมพร เอกรัตน์ ได้ทุนโคลัมโบ ไปศึกษา
Health Services and Administration ที่ Leeds University ประเทศสหราชอาณาจักร (United of Kingdom : UK) ในช่วงนี้ได้มีการเปิดให้บริการของงาน /
หน่วยงานด้านเวชระเบียนตามการให้บริการทางการแพทย์ของโรงพยาบาล
รามาริบัติ เช่นเดียวกันในปี พ.ศ. ๒๕๑๑ ซึ่งเป็นการเริ่มเปิดดำเนินการ โดยใช้ชื่อ
ว่างาน / หน่วยเวชระเบียนและเปลี่ยนมาเป็น งานเวชระเบียนและดำเนินการเป็น
รูปเป็นร่างของงานเวชระเบียนมากขึ้นเนื่องจากมี คุณชยะพร เมืองแมน ซึ่งมีความรู้ในเรื่อง Medical Record Administration จากประเทศสหรัฐอเมริกา มาเป็น
หัวหน้างาน / หน่วยเวชระเบียน และเป็นผู้วางแผนการจัดโครงสร้างคนแรกของ
งานเวชระเบียน ตามนโยบายหลักของคณะฯ ที่ต้องการให้ผู้ป่วยหนึ่งคน มีเลข
ประจำตัวผู้ป่วยเพียงชุดเดียว และจัดเก็บใบรายงานผู้ป่วยนอก และใบรายงาน
ผู้ป่วยในอยู่ในเล่มเวชระเบียนเดียวกันตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๑๒ เป็นต้นมาซึ่งเป็นช่วง
ที่มหาวิทยาลัยแพทยศาสตร์ได้เปลี่ยนชื่อเป็นมหาวิทยาลัยมหิดลด้วย โดยมี
สถานที่ตั้งอยู่ปักขวา ด้านหน้าของโรงพยาบาล อาคาร ๑ ชั้น ๑ และชั้น ๒ ของ
โรงพยาบาลรามาริบัติ เมื่อดูตามหลักฐานในส่วนของมรดกความทรงจำที่หอ
จดหมายเหตุและพิพิธภัณฑ์มหาวิทยาลัยมหิดล (Mahidol University Archives
and Museums) ได้อธิบายเรื่องเวชระเบียนไว้ในเรื่อง เวชระเบียนเล่มแรก
หมายเลข ๐๐๐ ๐๐ ๐๑ ไว้ว่า “คำว่า “เวชระเบียน” กำเนิดที่คณะแพทยศาสตร์
โรงพยาบาลรามาริบัติ โดยการเสนอของ นายแพทย์ศิริพัฒน์ วัฒนเกษตร มาจาก
คำว่า “เวช” บวกกับคำว่า “ระเบียน” และเป็นที่รับรองให้ใช้โดยคณะกรรมการ
ของคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาริบัติ ต่อมาเวชระเบียน เป็นหนังสือ
ราชการซึ่งออกให้ผู้ป่วยแต่ละรายที่มารับการตรวจรักษาที่โรงพยาบาลรามาริบัติ
ประกอบด้วยบันทึกข้อมูลเกี่ยวกับประวัติการเจ็บป่วย สิ่งตรวจพบ การวินิจฉัย
การรักษา ตลอดจนการดำเนินโรคของผู้ป่วย เพื่อที่จะให้แพทย์ได้ทราบถึงข้อมูล

เกี่ยวกับผู้ป่วยทั้งในขณะที่เป็นผู้ป่วยในและผู้ป่วยนอกไปด้วยกัน “เวชระเบียน” ของผู้ป่วยโรงพยาบาลรามาริบดีจึงมีข้อมูลของผู้ป่วยแต่ละรายตั้งแต่เมื่อเป็นผู้ป่วยนอกและผู้ป่วยในบรรจุอยู่ในเล่มเดียวกัน ซึ่งแตกต่างไปจากทะเบียนประวัติผู้ป่วยที่ใช้ในโรงเรียนแพทย์อื่นๆ ในขณะนั้นจากนโยบายคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาริบดี ที่ต้องการให้ผู้ป่วยหนึ่งคนมีเวชระเบียนเล่มเดียวตลอดการปฏิบัติงานเวชระเบียนจึงใช้ระบบ Centralization มีการลำดับหมายเลขประจำตัวผู้ป่วยจากน้อยไปหามาก มีการติดแถบสีบนเล่มเวชระเบียนเพื่อเป็นประโยชน์ในการจัดต่อไป วันเสาร์ที่ ๓ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๒ เวลา ๑๕.๐๐ น. เป็นวันที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้เสด็จพระราชดำเนินทรงประกอบพิธีเปิดคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาริบดี มหาวิทยาลัยมหิดล และเริ่มเปิดบริการผู้ป่วยอย่างเป็นทางการในวันอังคารที่ ๖ พฤษภาคม พ.ศ. ๒๕๑๒ ผู้ป่วยคนแรก คือ น.ส. สุธีรา อายุวัฒน์ ได้หมายเลขเวชระเบียน เป็น HN ๐๐๐ ๐๐ ๐๑ สืบเนื่องจากคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาริบดี เป็นโรงพยาบาลที่ทันสมัยมากในสมัยนั้น ดังนั้น จึงเป็นที่สนใจของผู้ป่วยที่จะเข้ามาได้รับการรักษารวมถึงความประสงค์ที่จะเป็นผู้ป่วยคนแรกของคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาริบดี ทั้งนี้ รวมถึงบุคลากรของคณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาริบดีเอง ศาสตราจารย์เกียรติคุณนายแพทย์พูนพิศ อมาตยกุล แพทย์ผู้เชี่ยวชาญสาขาโสตศอนาสิก ลาริงซ์วิทยา ซึ่งนับเป็นคนไทยคนแรกที่สำเร็จวิชา Audiology and Speech Pathology จากประเทศสหรัฐอเมริกา (M.A. Communication Disorders, Temple University, U.S.A) และเป็นอาจารย์คนแรกที่บรรจุเข้ารับราชการอย่างเป็นทางการที่หน่วย หู คอ จมูก คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาริบดี มหาวิทยาลัยมหิดล เมื่อเดือนสิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๑ ซึ่งได้รำลึกถึงความทรงจำในครั้งนั้นไว้ว่า ๑ วัน ก่อนโรงพยาบาลเปิด จะมีคนมาลงทะเบียน มีหัวหน้าพยาบาลคนหนึ่ง ได้หมายเลขแรกไปส่วนท่านนั้นได้หมายเลขเจ็ดสิบกว่าๆ อันเป็นภาพความทรงจำที่ได้รับจากคำบอกเล่าของผู้ช่วยศาสตราจารย์สุธีรา อายุวัฒน์ ว่า ท่านไปทำพินกับคุณหมอเจื้อจันท์ วันหนึ่งก็บอกว่ามีแผนกเวชระเบียนขึ้นแล้ว

เธอต้องไปเอาเวชระเบียนมาเสียก่อนหมอจึงจะทำให้ ก็เป็นที่มาของการได้
หมายเลขเวชระเบียนในตอนนั้น (หอจดหมายเหตุและพิพิธภัณฑ์
มหาวิทยาลัยมหิดล, ๒๕๕๕)

ภาพที่ ๓ เวชระเบียนเล่มแรกของโรงพยาบาลรามารับดี

หมายเลข ๐๐๐ ๐๐ ๐๐๑

(ภาพจากหอจดหมายเหตุและพิพิธภัณฑ์มหาวิทยาลัยมหิดล)

ส่วนของโรงพยาบาลศิริราชนั้น เมื่อแพทย์หญิงสมพร เอกรัตน์กลับมา
จากการไปศึกษาที่ประเทศสหราชอาณาจักร ก็ได้พัฒนาปรับปรุงแผนกเวช
ระเบียนและสถิติ โรงพยาบาลศิริราชมาเป็นลำดับจนเป็นที่ยอมรับของ
โรงพยาบาลจากหลายประเทศ ตัวอย่างเช่น ในปี พ.ศ. ๒๕๑๖ ได้รับเชิญไปเป็นที่
ปรึกษาทางด้านสถิติขององค์การอนามัยโลก ณ ประเทศอินโดนีเซีย และปี

เดียวกันนั้นเองก็ได้เป็นผู้แทนของประเทศไทยไปประชุมสถิติระหว่างประเทศ ณ กรุงโตเกียว ประเทศญี่ปุ่น และในปี พ.ศ. ๒๕๑๗ ก็ได้รับเชิญไปเป็นที่ปรึกษาสถิติทางการแพทย์ ณ ประเทศมาเลเซีย เป็นต้น จากนั้นก็ได้จัดอบรมให้เจ้าหน้าที่ที่มีความรู้ทางเวชระเบียนและสถิติ รวมถึงการพัฒนากระบวนการจัดเก็บด้วยไมโครฟิล์ม และระบบคอมพิวเตอร์เข้ามาใช้จัดเก็บข้อมูลทางด้านเวชระเบียนของโรงพยาบาลศิริราช และได้จัดให้มีการเรียนการสอนทางด้านเวชระเบียนขึ้นมาครั้งแรกของประเทศไทย เพื่อผลิตเจ้าหน้าที่ทางด้านเวชระเบียนและสถิติ โดยใช้ชื่อว่า โรงเรียนเวชสถิติร่วมกับ นายแพทย์สมชาย สมบูรณ์เจริญ ผู้อำนวยการสถาบันมะเร็งแห่งชาติ สังกัดกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข ขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๑๕ เพื่อทำการผลิตเจ้าหน้าที่ให้กับโรงพยาบาลต่าง ๆ ให้สามารถทำงานด้านเวชระเบียนและสถิติได้อย่างมีประสิทธิภาพ และมีการพัฒนา / หน่วยงานทางด้านนี้ของโรงพยาบาลต่าง ๆ ขึ้นมาตามลำดับจนถึงปัจจุบัน (คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล, ๒๕๕๑)

ภาพที่ ๔ แพทย์หญิงสมพร เอกรัตน์ (พ.ศ. ๒๕๒๕)

ประวัติการจัดการเรียนการสอนทางด้านเวชระเบียนในประเทศไทย

หลักสูตรเจ้าหน้าที่เวชสถิติเริ่มก่อตั้งเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๑๕ โดยแพทย์หญิง สมพร เอกรัตน์ จากโรงพยาบาลศิริราช คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล สังกัด มหาวิทยาลัยมหิดล และนายแพทย์สมชาย สมบูรณ์เจริญ ผู้อำนวยการสถาบัน มะเร็งแห่งชาติ สังกัดกรมการแพทย์ กระทรวงสาธารณสุข ได้ร่วมกันจัดตั้ง โรงเรียนเวชสถิติขึ้น โดยจัดตั้งสำนักงานที่สถาบันมะเร็งแห่งชาติ โดยให้ทำการ เรียนการสอนวิชาต่าง ๆ ในห้องเรียนจำนวน ๓ ห้อง บริเวณชั้น ๔ สถาบันมะเร็ง แห่งชาติ แต่วิชาทางด้านเวชระเบียน และคอมพิวเตอร์ทางการแพทย์ให้ใช้ ห้องเรียนที่อาคารทรงไทย ส่วนงานสถิติของงานเวชระเบียน โรงพยาบาลศิริราช คณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล วิชาทางกายวิภาคและสรีรวิทยาให้ใช้คณะ วิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดลเป็นที่ศึกษาในบางปีการศึกษา และการศึกษาดู งานให้ใช้ โรงพยาบาลราชวิถี สถาบันมะเร็งแห่งชาติ และโรงพยาบาลศิริราชเป็น หลัก แต่ในช่วงหลังก็อนุญาตให้มีการศึกษาดูงานในโรงพยาบาลอื่น ๆ ใน กรุงเทพมหานคร ปริมณฑล และต่างจังหวัดได้ด้วย

ภาพที่ ๕ นายแพทย์สมชาย สมบูรณ์เจริญ